

SJÄLAVÅRD I SKÄRNINGSPUNKTEN MELLAN FÖRSAMLING OCH SAMHÄLLE: EN ANALYS AV SOCIALT DIAKONALT ARBETE OCH SJÄLAVÅRD I LAUSANNERÖRELSENS TEXTER

LARS-GÖRAN SUNDBERG

Johannelunds teologiska högskola

lars-goran.sundberg@johannelund.nu

ABSTRACT ❖ Artikeln undersöker hur sociala diakonala perspektiv och själavård speglas i Lausannerörelsens centrala dokument (1974–2010) och hur dessa förhåller sig till församlingens uppdrag. Genom en analys av *Lausannedeklarationen*, *Manilamanifestet* och *Kapstadsöverenskommelsen*, tolkade genom William Clebsch och Charles Jaekle pastorala funktioner (hela, uppehålla, vägleda, försöna), framträder en gradvis fördjupning av evangeliets sociala dimensioner över tid. Trots detta förblir själavård implicit och underordnad rörelsens evangelisationsfokus. Artikeln diskuterar denna ambivalens, behovet av större konkretion samt möjligheten för själavård att fungera som brygga mellan församlingens interna omsorg och dess utåtriktade sociala kallelse. ❖

INLEDNING

Den här artikeln handlar om hur de sociala diakonala perspektiven i allmänhet och själavård i synnerhet speglas i Lausannerörelsens centrala kongressdokument. Den första kongressen och den egentliga starten för

rörelsen ägde rum i Lausanne i Schweiz 1974.¹ Min personliga resa med detta sammanhang och temat för artikeln började dock senare – några år innan den andra stora kongressen genomfördes.

När Lausanne II i Manila på Filipinerna gick av stapeln 1989 var jag teologistuderande med inriktning på själavård. Jag gavs möjlighet att delta genom en svensk ungdomsorganisation. Själavårdsämnet hade vid den tiden börjat präglats kallelsen på mitt liv och på Lausanne II i Manila mötte jag det för mig relevanta temat ”Hela evangeliet till hela människan i hela världen”.² Utifrån min bakgrund i evangelikal svensk frikyrklighet – det vill säga församlingar formade av 1800-talets nyevangeliska väckelsefromhet – signalerade ordet ”själavård” primärt församlingens interna omsorg. Jag hade nog hört om Svenska kyrkans diakoni och ibland även sett min hemförsamling stötta någon ”stackare” som behövde hjälp. Hur diakoni, själavård och socialt arbete hängde ihop med evangeliet hade jag dock inte fått något grepp om utifrån den erfarenhet jag hade. Förutom vanlig svensk sjukvård var helande främst förknippat med förbön vid karismatiska konferenser och gudstjänster. I dessa sammanhang bestod de frimodigaste uttrycken för omsorg och helande av att man kunde be för sjuka – inklusive dem som ”hade svårt med nerverna”. Lausannekonferensen i Manila skapade hos den svenske frikyrkograbben helt nya kategorier för förståelsen av evangeliets sociala dimensioner, vilka inte förrän en bra tid senare i livet skulle komma att konkretiseras och ta sig praktiska uttryck.

Ärendet för Lausanne II i Manila var detsamma som det vid starten i Lausanne – frågorna om kyrkans missions- och evangelisationsuppdrag. Men i *Manilamanifestet*, det officiella kongressdokumentet, tydliggjor-

¹ För en översikt och genomgång, se Göran Janzon, ”Vad är Lausanne?”, i *Evangelikal idag? Lausannedeklarationen 50 år*, redigerad av David Davage (HYBRID Supplement, 2; Örebro: ALT, 2025), 1–17.

² Konferensens officiella benämning var ”Lausanne II in Manila: International Congress on World Evangelization, 1989” och konferensens tema var ”Proclaim Christ Until He Comes: Calling the Whole Church to Take the Whole Gospel to the Whole World”, se den officiella kongressredogörelsen, James D. Douglas, red., *Proclaim Christ Until He Comes* (Minneapolis: World Wide Publications, 1989).

des att evangeliet till sin natur är integrerat med omsorg om människan i hennes kontext. I sex av de tjugoen grundsatserna identifierades frågor som berörde evangeliets sociala aspekter. På ett mycket explicit sätt visades att denna omsorg inte bara skulle vara riktad inåt, till de redan frälsta i församlingen, utan också var avsedd att genom församlingen bli synliggjord för en hungrande och törstande värld *utanför* dess ramar. För mig personligen var detta inte bara ögonöppnande, utan också helande. Enligt *Manilamanifestet* demonstrerade Jesus Guds rike i ”barmhärtighet och kraft”, och människor idag var ”kallade till en liknande integrering av ord och handlingar”.³ Den unge teologistudenten började ana att hans patos för själavård inte behövde frikopplas från det kristna evangeliet, eftersom dess verklighet omsluter hela människan och hennes vara.

Med denna personliga skiss och en mångårig uppskattning av Lausannerörelsen som bakgrund vill jag påtala värdet av Lausannerörelsens huvuddokument och ge mig i kast med att reflektera över på vilket sätt dessa berör evangeliets sociala och själavårdande perspektiv.

FRÅGESTÄLLNINGAR OCH DISPOSITION

Den övergripande frågeställningen för artikelns kartläggande och analyserande litteraturstudium är: ”På vilket sätt speglas ett socialt diakonalt perspektiv i allmänhet och ett själavårdande perspektiv i synnerhet i Lausannerörelsens centrala dokument?” Som bifråga fästs viss uppmärksamhet vid hur texterna hanterar den historiska ambivalens som den evangelikala rörelsen visat mellan kyrkans evangeliserande och social-diakonala, själavårdande arbete, samt om det går att dra några slutsatser utifrån detta vad gäller själavårdens plats i evangelikal kristenhet.

Efter den personligt färgade inledningen och några överväganden kring litteratur kommer frågornas bakgrund att tecknas. Därefter fokuseras de tre centrala Lausannedokumenterna, och resultaten diskuteras sedan i ljuset av en social-diakonal förståelse av själavård. Slutligen summeras undersökningen och slutsatserna presenteras.

³ Översättning från <https://lausanne.org/sv/statement/manilamanifestet>, A.4.

NÅGRA ÖVERVÄGANDEN ANGÅENDE PRIMÄR- OCH SEKUNDÄRLITTERATUR

Texterna som analyseras i denna artikel knyter på ett fundamentalt sätt an till Lausannerörelsens fyra kongresser, som hittills ägt rum mellan 1974–2024.⁴ De tre första texterna finns på svenska, medan den från 2024 ännu inte översatts. Det är primärt de tre första som utgör undersökningsmaterialet. Först ut kom kongressen i Lausanne i Schweiz 1974 där *Lausannedeklarationen* antogs. Redaktör var den anglikanske prästen och teologen John R. W. Stott. Den texten har fått en särskild plats i evangelikalismens hjärta. Den andra kongressen möttes i Manila på Filipinerna 1989 och går under namnet Lausanne II. Det samlande teologiska dokumentet, *Manilamanifestet*, bygger på det första och hade också det John Stott som redaktör. År 2010 genomfördes en tredje kongress, Lausanne III i Kapstaden, Sydafrika. *Kapstadsöverenskommelsen* redigerades av den anglikanske missiologen Christopher Wright. Dokumentet redigerades under kongressen och utgör också ett officiellt dokument. När denna artikel skrivs har Lausanne IV nyligen avslutats i Seoul, Korea. Till denna konferens författades ett dokument i förväg, *Seoul Statement*, 2024. Dokumentet hade redigerats av teologerna Ivor Poobalan från Sri Lanka och afrikanen Victor Nakah.⁵ I artikeln utgör Lausannerörelsens kongressdokument från 1974 i Lausanne, 1989 i Manila och 2010 i Kapstaden primärtexterna. *Seoul Statement* analyseras inte närmare, av två skäl: (1) För det första varken redigerades eller antogs det under kongressen – texten kan därför ifrågasättas som en slutrapport och ett officiellt dokument, även om det tydligt är skrivet i Lausanneanda; (2) för det andra är Lausannekongressen i Seoul så färsk att reaktionerna fortfarande är preliminära och låter vänta på sig.⁶

⁴För en introduktion till dessa kongresser med dess respektive fokus, se Olof Edsinger och Göran Janzon, red., *Goda nyheter för hela världen: 50 år med Lausannedeklarationen* (Örebro: Libris, 2024).

⁵*Seoul Statement* finns ännu inte översatt till svenska, men kan läsas i sin helhet online, på Lausannerörelsens hemsida: <https://lausanne.org/statement/the-seoul-statement>.

⁶Vid en flyktig analys kan sägas att perspektiven på själavård eller diakoni knappast har förändrats i förhållande till vad som kommer att framgå gällande övriga analyserade dokument

Som sekundärlitteratur används Klas Lundströms avhandling *Gospel and Culture* för att bidra med bakgrund och kontext tillsammans med annan relevant litteratur, inte minst den utgiven i Lausannerörelsens egna led.⁷ Vidare kommenteras själavårdsperspektivet i hög grad genom Tor Johan Grevbos två monumentala verk.⁸ Grevbo är en ledande röst i Nordens själavårdstänkande sedan lång tid tillbaka. Även Owe Wikström har varit en viktig röst och nu senast har jag själv bidragit med viss forskning på själavårdsområdet som är relevant i sammanhanget.⁹ Naturligtvis finns andra viktiga texter om själavård men här begränsas urvalet till de ovan.

BAKGRUND

Utöver det personliga intresset kan en befogad fråga vara: "Vad har Lausannerörelsen med själavård att göra?" Det mest kännetecknande för Lausannerörelsens existens är dess starka fokus på att avancera världens evangelisering. John Stott förklarade sammanhanget i vilket *Lausanne-deklarationen* kom till enligt följande: "Vi utmanas av det ofullbordade uppdraget att evangelisera världen".¹⁰ Förvisso finns det därutöver utrymme för både särintressen och för att främja särskilt prioriterade områden

nedan. Det är däremot tydligt att frågor som är aktuella för kyrkorna i syd har fått en mer framskjuten plats och en tydligare röst. Som exempel har mer övergripande och globala rättvisefrågor getts plats. Dessutom betonas sexualetiska frågor med större emfas, liksom teknologifrågor och resursmässiga samlarbetsfrågor kyrkor emellan.

⁷ Klas Lundström, *Gospel and Culture in the World Council of Churches and the Lausanne Movement* (Uppsala: Studia Missionalia Svecanda CIII, 2006).

⁸ Tor Johan S. Grevbo, *Sjelsorgens vei: En veiviser i det sjelsørgeriske landskap – historisk og aktuelt* (Oslo: Luther forlag, 2006); idem, *Sjelsorg i teori og praksis: En lærebok og håndbok med mange perspektiver* (Oslo: Luther Forlag, 2018), idem, "Själavård i mötet med samtidens internationella impulser", *Ingång: Själavårdens identitet* 2–4 (2019), 19–30.

⁹ Owe Wikström, *Den outgrundliga människan: Litsfrågor, psykoterapi och själavård* (Stockholm: Natur & Kultur, 1999); Lars-Göran Sundberg, "Själavårdens utveckling i det frikyrkliga Sverige från 1800-talets väckelse och framåt: En inventering och översikt", i *Väckelser över gränser: Artikler fra Nordveckkonferansen 2022*, redigerad av Kurt E. Larsen (Lund: Lunds Universitet, 2024), 191–223; idem, *En introduktion till själavårdslandskapet: Teologi, kontext, metod* (Skellefteå: Artos & Norma, 2024).

¹⁰ John R. W. Stott, *Samsyn och samarbete i världsvärd mission: Dr John Stott förklarar Lausanne-deklarationen* (Örebro: Libris, 1975), 9, kursivering i originalet.

eller sådant som negligerats i kristenheten. I *Lausannedeklarationen* med sitt specifika ärende framstår det samtidigt som mycket angeläget att förklara kontexten och helheten utifrån vilken den specifika fokuseringen sker. En sådan kontextualisering vad gäller de sociala perspektiven har inte helt saknats i Lausannerörelsen. Parallellt med betoningen på världens evangelisering har Stott med flera ända från rörelsens begynnelse argumenterat för synliggörandet av evangeliets sociala uttryck.¹¹ Kanske kan detta förstås historiskt som ett slags kreativt spänningsfält i rörelsen. Frågan är på vilket sätt detta spänningsfält har fått genomslag i dokumenten som helhet och även i vilken grad den dimension som går under epitetet *själavård* över huvud taget har inkluderats.

LAUSANNERÖRELSENS INITIALA AGENDA OCH KOPPLING TILL SOCIALT ARBETE

Det var förändringens vindar, främst inom amerikansk evangelikalism som gav upphov till Lausannerörelsens tidiga framväxt.¹² I grunden handlade tillkomsten om en process i att lösgöra sig från en separatistisk, intellekt- och kulturfientlig kristen fundamentalism, som kulminerade i slutet av 1950- och början av 1960-talet. De ”nya” evangelikalerna såg, trots sin spretiga bredd, en potential i att påverka sociala skeenden, låta sig involveras i och möjligen också bidra till att påverka kulturens transformerings genom evangeliets kraft. Allt detta ägde rum samtidigt som en insikt om behovet av att kraftsamla för att jordens befolkning ska få ta del av Guds goda nyheter – evangeliet om Guds rike – växer sig stark. Parallellt med dessa skeenden existerar en frustration över Kyrkornas världsråds syn på evangelium, och hur man där speglar uppdraget att evangelisera världen.¹³ Människors frälsning och omsorgen om människor utgör ett centrum i spänningsfältet, och för att navigera mellan dessa fronter

¹¹ Se särskilt <https://lausanne.org/sv/lausannedeklarationen/lausannedeklarationen>, punkt 5.

¹² Diskussionen som följer om Lausannerörelsens framväxt bygger primärt på Lundström, *Gospel and Culture*, 181–204, om inte annat anges.

¹³ Se John R. W. Stott, red., *Evangelism and Social Responsibility: An Evangelical Commitment* (Lausanne Occasional Paper, 21; Exeter: Paternoster, 1982), 5, och Lundström, *Gospel and Culture*, 206–216.

formas Lausannerörelsen. Ansatsen speglas i förordet till den svenska utgivningen av ett urval av föredrag från kongressen 1974. Här skriver man att Lausannerörelsen vill

ge en bibelförankrad, teologisk vägledning angående missionens motivation och innebörd, *stimulera* till ett fördjupat ansvar för det evangelisationsarbete som redan pågår inom skilda samfund och rörelser, *inspirera* enskilda kristna till intensifierad förbönstjänst och påtagliga offer för evangelisationens sak, *väcka* alla kristna till insikt om att evangelisation och social insats ska följas åt, *informera* om missionens framgångar och olösta uppgifter världen över samt *främja* ekumeniska kontakter inom den evangelikala kristenheten för bättre strategisk planläggning och samarbete i evangelisation.¹⁴

Lausannerörelsens huvudsakliga agenda var alltså från början – och är fortfarande – att på bred front samla världens kyrkor och i synnerhet den evangeliska rörelsen och mobilisera dess samfund och organisationer för mission.¹⁵ *Lausannedeklarationen* från 1974 med Billy Graham och John Stott i spetsen satte agendan, och redan här introduceras ett tema – punkt 5, ”Kristet socialt ansvar” – som sannolikt var utmanande för en del av samtidens evangelikala kristna. Anledningen till det var att det som på engelska betecknades som ”the social gospel” hade avisats av många evangelikala ledare som halvt och otillräckligt. Betänkligheterna mot en inslagen väg med social riktning inom Kyrkornas världsråd hade dessutom stärkts efter att de sett hur detta budskap blivit explicit och exemplifierats under Uppsalakongressen 1968.¹⁶ Mot den bakgrunden presenterades i *Lau-*

¹⁴ Lausannekommittén i Sverige, *Budskapet från Lausanne: 8 huvudföredrag vid Världskongressen om evangelisation i Lausanne 1974 och deklarationen vid denna* (Stockholm: EFS-förlaget, 1977), 7, kursiveringar i originalet.

¹⁵ Detta tydliggörs genom den officiella benämningen på Lausannekonferensen 1974; ”International Congress on World Evangelization”, och temat ”Let the Earth Hear His Voice”, se James D. Douglas, red., *Let the Earth Hear His Voice: International Congress on World Evangelization Lausanne, Switzerland* (Minneapolis: World Wide Publications, 1975), iii. Samma idé tydliggörs i förordet till *Seoul Statement* inför den fjärde Lausannekongressen 2024 i Seoul som beskrivs vara ”committed to global mission” (<https://lausanne.org/statement/the-seoul-statement>).

¹⁶ Lundström, *Gospel and Culture*, 66–67, 69–70, 206–208, 214–215. Frågan bearbetades redan innan Lausannekongressen 1974 vid en konsultation i Berlin 1966. De officiella rapporterna ger uttryck för en liknande förståelse av ”the evangelistic mandate” respektive ”the social mandate” (208).

sannedeklarationen en skapelseteologi som uttryckte att det för Gud var angeläget att ”rättvisa och försoning ska råda i hela det mänskliga samhället och att människor ska befrias från varje slag av förtryck”.¹⁷ Det kungjordes dessutom att ”evangelisation och socialt och politiskt engagemang tillhör vår kristna plikt. Båda är nödvändiga uttryck för vår kärlek till nästan och vår lydnad till Jesus Kristus”.¹⁸ Några höjde säkert på ögonbrynen när de i punkt 6 läste om denna koppling till ”hela evangeliet till hela världen”.¹⁹

FÖRSTÅElsen AV KRISTET SOCIALT ARBETE, DIAKONI OCH SJÄLAVÅRD I LAUSANNEKONTEXTEN

I ljuset av att det explicit uttrycks att evangeliets pånyttfödande och sociala aspekter inte utgör *olika* ”evangelium” utan är *ett och samma*, är det intressant och anmärkningsvärt att ordet ”själavård” över huvud taget inte existerar i Lausannedokumenten. Exakt varför det är så svarar inte dokumenten på och inte heller, vad jag kan överblicka, de supplementära skrifter som Lausannerörelsen gett ut. Däremot kan det vara av värde att allmänt inventera och titta på hur de sociala och diakonala aspekterna beskrivs, och om det är så att själavården belyses på något sätt utan att själva ordet nämns. För att kunna diskutera frågan om de mer övergripande sociala aspekterna och särskilt ringa in själavården behöver de sociala aspekterna och den kristna själavården och dess kännetecken definitions- mässigt klarläggas.

RAPPORTEN FRÅN GRAND RAPIDS

Enligt den rapport som skrevs i Grand Rapids 1982, *Evangelism and Social Responsibility*, definieras kristnas sociala ansvar redan i *Lausanne-deklarationen*.²⁰ Som vi noterat ovan betonas där i punkt 5 att ”det är Guds angelägenhet att rättvisa och försoning ska råda i hela det mänskliga

¹⁷ <https://lausanne.org/sv/lausannedeklarationen/lausannedeklarationen>, punkt 5.

¹⁸ <https://lausanne.org/sv/lausannedeklarationen/lausannedeklarationen>, punkt 5.

¹⁹ <https://lausanne.org/sv/lausannedeklarationen/lausannedeklarationen>, punkt 6.

²⁰ Stott, *Evangelism*, 17.

samhället och att människor ska befrias från varje slag av förtryck”.²¹ Eftersom alla människor är skapade till Guds avbild med inneboende värdighet bör de därför ”respekteras och tjänas, inte exploateras”.²² Med andra ord innebär kristet socialt ansvar i denna förståelse att i evangeliets anda verka mot det beskrivna onda och för människans upprättelse.

John Stott, som var redaktör för rapporten, förklarar att den kom till för att klargöra förhållandet mellan *Lausannedeklarationens* punkt 4 (om evangelisationens natur) och punkt 5 (om kristnas sociala ansvar). Spänningen hade, som redan antytts, historiska orsaker, och man önskade tydligare förstå olika schatteringar inom rörelsen. Det fanns de som befann sig närmare en social-integrativ förståelse av evangeliet och dem som tenderade att mer exklusivt fokusera evangelisation som proklamation. Nu ville man ta steg mot en större enhet och därmed mer aktivt överlåta sig till att både evangelisation och socialt ansvar fullföljdes.²³

I rapporten beskrivs därför vilken typ av människor de troende borde vara; de ”söker rättvisa, frihet och värdighet för alla, särskilt för de maktlösa som inte kan söka det själva”.²⁴ Det slås fast att kristet socialt arbete följer hos den troende som en konsekvens av evangelisation. Men också att det är mer än så – det är ett av evangelisationens väsentliga mål, och precis därför bör kristet socialt arbete vara integrerat i kyrkans liv. Det sociala arbetet kan dessutom utgöra en bro för evangeliet genom att bryta ner barriärer och öppna dörrar, och slutligen konstateras att evangeliets förkunnelse och att betjäna människor utifrån deras behov måste gå hand i hand.²⁵ Även om evangelisation och socialt arbete är olika saker, är de ”oskiljaktigt förenade i vår förkunnelse av och lydnad för evangeliet”.²⁶

²¹ <https://lausanne.org/sv/lausannedeklarationen/lausannedeklarationen>, punkt 5.

²² <https://lausanne.org/sv/lausannedeklarationen/lausannedeklarationen>, punkt 5.

²³ Stott, *Evangelism*, 6.

²⁴ Stott, *Evangelism*, 18. Min översättning från engelskans ”seeking justice, freedom and dignity for all, especially the powerless who cannot seek it for themselves”.

²⁵ Stott, *Evangelism*, 21–24.

²⁶ Stott, *Evangelism*, 24. Originalet lyder ”integrally related in our proclamation of and obedience to the Gospel”.

FÖRSTÅElsen AV DIAKONI HOS SVERIGES KRISTNA RÅD

Eftersom förståelsen av diakoni inte är helt entydig i Sverige kan ovanstående definition gärna jämföras med dokument som producerats av Sveriges kristna råd, där man menar att diakonibegreppet i det kristna språkbruket sammanfaller med "socialt arbete, på Kristi uppdrag".²⁷ Enligt det ekumeniska materialet initierat av Sveriges kristna råd kan "Diakoni dels förstås som *diakonalt förhållningssätt*, dels som *diakonalt arbete*".²⁸ Mer precist uttrycks diakonin, menar man, i form av barmhärtighet uttryckt i handling som präglas av empati, solidaritet som "ett kollektivt uttryckt medmänskligt ansvar att värna grundläggande mänskliga rättigheter" och om att "möta människor i utsatta livssituationer".²⁹ Med sju symboler söker man konkretisera dess praktiska uttryck och kyrkans involvering i livets olika sammanhang; vid köksbordet, på parkbänken, vid altaret, runda bordet, soffbordet, skrivbordet och talarstolen.³⁰

SJÄLAVÅRD SOM EN CENTRAL DIMENSION AV KRISTET SOCIALT ARBETE

Även om det saknas en av alla allmänt accepterad definition av själavård, kan det ur kristen synpunkt emellertid förväntas att själavårdare på något sätt eftersträvar att "foga in den enskilda människans berättelse till en annan verklighetsuppfattning: den teologiska eller kristna",³¹ för att använda Owe Wikströms ord. Själavården har förvisso genom århundradena tagit sig många skepnader, vilket kan anses naturligt. Kanske är den mest drastiska förändringen det inflytande som modern psykologi och psykoterapi utövat under de senaste hundra åren och som inte sällan inneburit att tolkningsramen förflyttats från en teologisk kristen till en psykologisk

²⁷ Enligt Björn Cedersjö, dåvarande direktor för ekumenisk diakoni/kyrka-samhälle på Sveriges kristna råd (se online: <https://www.skr.org/medmanniskan-i-fokus-nar-kyrkorna-uppmarksammar-diakoni/>).

²⁸ Sanna Lindström och Hans-Erik Lindström, *Diakoni mer än ord: En introduktion till kyrkornas sociala arbete* (Stockholm: SKR, 2014), 5, kursiveringar i originalet.

²⁹ Lindström och Lindström, *Diakoni*, 8–9.

³⁰ Lindström och Lindström, *Diakoni*, 14–13.

³¹ Wikström, *Den outgrundliga människan*, 165.

sekulär.³² Den moderna själavårdens varierande uttryck och form är slående. Den överblick som Tor Johan Grevbo presenterar spänner från *budskapsförmedlande* till *sambällsinriktad* själavård. Detta visar också att tolkningsramarna har olika centrum.³³ I svensk kontext har själavården gestaltats på flera olika sätt beroende på kulturella orsaker och församlingsrelaterad tradition, vilket å ena sidan medfört mer inflytande av psykoterapi med fokus på emotionell hälsa och å andra sidan medfört ett starkare drag av förkunnelse och bön i församlingsinriktad själavård.³⁴

För att inte fastna i själavårdens moderna form är det emellertid mer väsentligt i det här sammanhanget att fästa uppmärksamhet på själavårdens historiskt noterade kännetecken. Den kartläggning som William Clebsch och Charles Jackle har gjort har blivit väl använd i forskning och själavårdslitteratur. De menar att själavården genom historien har haft fyra grundläggande pastorala eller ”herdande” funktioner: att hela, uppehålla, vägleda och hjälpa människor till försoning.³⁵ Dessa fyra funktioner tydliggör själavårdens centrala ärende och kan summeras enligt följande:³⁶

- *Helande* inbegriper en bredd av företeelser, som till exempel att få förbön eller annan kyrklig omsorg som bidrar till tillfrisknande (kroppsligt och psykiskt), att vinna frihet från demoniskt inflytande eller att genom psykoterapeutiskt och psykiatriskt stöd få hjälp i tider av psykisk ohälsa.
- Det *uppehållande* stödet syftar till att med hjälp av Bibelns sanningar och den kristna trons grund få stöd och tröst och därigenom bärkraft för att kunna hantera sorg och svåra livsomständigheter.
- Den *vägledande* funktionen syftar till att konfidenten med fördjupad vishet ska kunna hantera val och beslut i livets vägskalet för att också kunna hedra Gud på livsvandringen.

³² Jfr Antoon Geels och Owe Wikström, red., *Den religiösa människan: En introduktion till religionspsykologin* (4:e utgåvan; Stockholm: Natur & Kultur, 2017), 296–297.

³³ Grevbo, *Sjælesorgens vei*, 302–464, överblickar i stora drag hela det västerländska utbudet utifrån en historiskt grundad översikt, samt med en schematisk översikt på sidan 307.

³⁴ Se Sundberg, ”Själavårdens utveckling”.

³⁵ William A. Clebsch och Charles R. Jackle, *Pastoral Care in Historical Perspective: An Essay With Exhibits* (Engelwood Cliffs: Prentice Hall, 1964), 32.

³⁶ Beskrivningen utgår från Sundberg, *Introduktion*, 24–25.

- Hjälp till *försoning* relaterar både till gudsrelationen och till relationen människor emellan. Förlåtelse för synd tänks i ett frälsningshistoriskt perspektiv som en människas väg till upprättad relation med Gud. Helgelsen, den kristna mognadens och fostrans väg, har ofta inkluderat vägledning och hjälp att korrigera stegen när människor gått vilse. Det mest grundläggande har handlat om att bevara gudsrelationen genom Jesus Kristus och ge den troende stöd i livet så att han eller hon kan leva i förlåtelse och rening från synd och så vinna ett helgat liv och ytterst det eviga livet.

Grevbo påpekar, helt korrekt, att de fyra begreppen inte täcker in själavården på ett fullödigt sätt.³⁷ För det här arbetets syfte leder det dock till ett allt för omfattande studium att inkludera en större detaljrikedom än den som Clebsch och Jaekle erbjuder. De fyra pastorala funktionerna, tillsammans med ovanstående diskussion om diakoni, får därmed utgöra den grundläggande teoretiska ram mot vilken Lausannetexterna kommer att speglas.

En precisering behöver dock göras när det gäller hur begreppet själavård ska förstås. När begreppet nämns avses oftast *det enskilda själavårdssamtalet* där vanligen någon form av uttalad sekretess ingår. I sådana samtal är syftet ytterst, enligt Antoon Geels och Wikström, att nå "andlig och psykisk mognad".³⁸ Förutom att Grevbo liksom Geels och Wikström utgår från kopplingen till kristen tro tar han ett steg längre när han menar att själavårdens mål är att förebygga problem och lidande, förstärka motståndskraft mot det destruktiva, förändra faktorer som leder till problem och lidande, fördjupa olika sidor i livet samt omfamna människan i det hon upplever i tron och livet.³⁹ Båda dessa auktoriteter tenderar att fokusera individen utifrån individuella möten, även om kyrkan finns där som kontext och det stora rummet. Kyrkan som aktiv själavårdande miljö kommer därmed i bakgrunden. Ser man historiskt på saken har den kollektiva församlingssjälavården stått i förgrunden och den enskilda själa-

³⁷ Grevbo, *Sjelesorg*, 17–18; idem, "Själavård", 20–21.

³⁸ Geels och Wikström, *Den religiösa människan*, 309.

³⁹ Grevbo, *Sjelesorg*, 41–48.

vården varit underordnad.⁴⁰ Alla verkar överens om att förutsättningen för att kunna hantera livets trösklar, synd och utmaningar är att det sker i ljuset av Guds kraft och ingripande samt att den potentiella förändringen i förlängningen kan leda i riktning mot kristuslikhet.⁴¹

Det är med andra ord viktigt att notera att den kollektiva, lokala församlingen historiskt har setts som en själavårdande gemenskap, vilket också knyter an till de fyra pastorala funktionernas kännetecken. I vår tid går ofta denna form under epitetet ”allmän själavård”. Dessa två aspekter av själavård bör inte skiljas åt utan ska förstås som inkluderade i en församlings konkreta själavårdande uppgift.

Man kan också fråga sig vad skillnaden är mellan diakoni och själavård. Även i det här fallet delar jag Grevbos bedömning,⁴² när han menar att de är nära förbundna och överlappar varandra men trots det är olika och självständiga arbetsområden. Således påminner Grevbo om att kyrkans omsorg är holistisk:

Det viktigste argumentet for å la sjelesorgen ... utgøre selve overbyggningen der alt i kirken hører hjemme – ogso diakonien – er at formidlingen med ord inngår mer sentralt i en bred sjelesorgforståelse enn i en diakonal virksomhet som pr. definisjon består av evangeliet i handling.⁴³

MOTIV FÖR SOCIALT ARBETE OCH SJÄLAVÅRD

I ljuset av ovanstående teoretiska överväganden kommer nu artikelns primärmaterial att analyseras, i kronologisk ordning och i dialog med Clebsch och Jaekles raster.

LAUSANNEDEKLARATIONEN

Lausannedeklarationens tydliga ärende är, som konstaterats ovan, att teologiskt motivera och ge energi till uppdraget att evangelisera världen.

⁴⁰ Sundberg, *Introduktion*, 79–122.

⁴¹ Se Sundberg, *Introduktion*, 241.

⁴² Grevbo, *Sjelesorg*, 38–40, summerar slutsatserna.

⁴³ Grevbo, *Sjelesorg*, 40.

Dokumentets centrala punkter utgörs av bibelanknutna perspektiv på Gud, Bibeln som Guds Ord och evangeliets innebörd och grund i Jesus Kristus som unik frälsare och enda vägen till Gud. Genom att ta emot evangeliet om Jesus Kristus kallas man av honom att förenas med församlingen och göra ansvarig tjänst i världen å Kristus vägnar. I *Lausanne-deklarationen* är det punkt 5, bara en del av totalt femton, som tar upp socialt ansvar. Avsnittet utgår från idén att ”Gud är alla människors skapare och domare”⁴⁴ och det påpekas att det är kristnas plikt att dela med sig av det som är på Guds hjärta, vilket också inkluderar att ”rättvisa och försoning ska råda i det mänskliga samhället”.⁴⁵ Denna kristna plikt motiveras av att människan är skapad till Guds avbild och att hon därför äger ”inneboende värdighet”⁴⁶ oberoende av vem hon är eller var hon bor. Försummelse av denna uppgift uttrycks som en kyrkans synd:

Fastän försoning mellan människor inte är detsamma som försoning med Gud, social handling inte detsamma som evangelisation och politisk frigörelse inte detsamma som frälsning så erkänner vi dock att både socialt och politiskt engagemang tillhör vår kristna plikt.⁴⁷

När församlingen ger evangeliet till världen är det med andra ord ”hela evangeliet”⁴⁸ som skall förmedlas. Exakt vad det innebär förtydligas dock inte vidare. Däremot uppmanas i punkt 9 till enkel livsstil till följd av att så många människor lever i fattigdom och orättvisa och att evangelisations-uppdraget är så brådskande. Troende människor uppmanas att utveckla en enkel livsstil för att kunna ge generöst till social hjälp och evangelisation.

Det är möjligen förväntat att ordet själavård inte förekommer i *Lausannedeklarationen*, kanske även att kristet socialt arbete inte utvecklas vidare mer än i mycket generella termer. Texten legitimerar att kristna engagerar sig i arbete som har att göra med rättvisa och sociala frågor som

⁴⁴ <https://lausanne.org/sv/lausannedeklarationen/lausannedeklarationen>, punkt 5.

⁴⁵ <https://lausanne.org/sv/lausannedeklarationen/lausannedeklarationen>, punkt 5.

⁴⁶ <https://lausanne.org/sv/lausannedeklarationen/lausannedeklarationen>, punkt 5.

⁴⁷ <https://lausanne.org/sv/lausannedeklarationen/lausannedeklarationen>, punkt 5.

⁴⁸ <https://lausanne.org/sv/lausannedeklarationen/lausannedeklarationen>, punkt 6.

till exempel fattigdom i världen, inte specifikt i hur detta ska ske i förhållande till att evangelisation tillhör den primära kristna uppgiften.⁴⁹ I jämförelse med SKR:s termer ligger *Lausannedeklarationens* fokus mer på *förhållningssätt* än ett *organiserat arbete*. Det är mer vad som inte sägs än vad som sägs, som är det anmärkningsvärda. Kanske speglar deklarationen den evangelikala rörelsens avvaktan mot kyrkornas världsråds agenda, samtidigt som det finns ett slags yrvaket uppvaknande till att det kristna evangeliet inbegriper sociala aspekter. Evangeliets evangelistiska och sociala aspekter listas snarare parallellt än interagerar med varandra i *Lausannedeklarationen*. Därför saknas själavård i specifik bemärkelse också helt. Uppenbarligen väcktes inifrån rörelsen relativt snart efter kongressen 1974 behovet av en särskild konsultation. Uppmärksamheten på *Lausannedeklarationens* begränsning och otillfredsställande behandling av de sociala frågorna hade blivit uppenbar.⁵⁰

En läsning av *Lausannedeklarationen* i ljuset av en mer specifikt själavårdande agenda med hjälp av Clebsch och Jaekles pastorala funktioner visar att evangeliets frälsande aspekt – att få gemenskap med Gud genom Jesus Kristus – har fått den helt dominerande platsen som beskrivning av *belande som försoning*. Helandepraktiker som förbönshandling och själavårdande eller terapeutiska samtal saknas helt. Dessa aspekter tas inte ens upp som upprättande handlingar vid behov av stöd efter förtryck, eller som vägledning i människors sociala vilsenhet i det sekulariserade världen. Kanske banade den evangelikala rörelsen väg, och visade radikalitet, vad gäller hur frälsningsfrågan hanterades i samtiden, men inte vad gäller kyrkans sociala etiska hållning, vilket inkluderar frågor som till exempel gäller själavård. Möjligen kan man läsa in en mer kollektiv församlingsinriktad själavård som utgångspunkt. Vålligt läst kan man då tolka det som att helande, uppehållande stöd, vägledning och försoning, uteslutande knyts till evangelisationens ärende att lära känna Gud genom

⁴⁹ Att *Lausannedeklarationens* punkt 6 inte var helt utredd vittnar den särskilda konsultationen om som hölls i Grand Rapids, USA 1982 (Stott, *Evangelism*). Enligt Göran Janzon, ”Den internationella Lausannerörelsen”, i Edsinger och Janzon, *Goda nyheter*, 37–52 (45), har denna rapport inte alls fått det genomslag i Sverige som den förtjänar.

⁵⁰ Stott, *Evangelism*.

Kristus, att bekänna synd, omvända sig, få vägledning i det kristna livet och att leva i försoning.⁵¹ De övergripande sociala aspekter av evangeliet som uppmanas till är ”att fördöma det som är ont och orättvist varhelst detta existerar” och att hjälpa kristna att ”uttrycka” och ”utbreda” rättfärdighet i det dagliga livet.⁵² Men själavård i specifik bemärkelse förekommer alltså inte i texten.

MANILAMANIFESTET

Manilamanifestet tar inte avstånd från, eller vill förändra, utan bygger snarare vidare på *Lausannedeklarationen*.⁵³ Undertemat till konferensen i Manila löd: ”En kallelse till hela kyrkan att förmedla hela evangeliet till hela världen”.⁵⁴ Sannolikt är det en indikation på att evangeliets sociala aspekter är betydligt tydliggjorda och utvecklade som en mer integrerad del av ”hela evangeliet”. Av textens tjugo grundsatser kan nio av dem på något sätt sägas beröra sociala aspekter.⁵⁵ I huvudtextens uppdelning av ”hela evangeliet”, ”hela kyrkan” och ”hela världen” kopplas flera framträdande kommentarer till kyrkans bredare syn på evangeliets natur och hur den kan komma till uttryck i världen. I inledningen till del A, som fått rubriken ”Hela evangeliet”, konstateras att ”det är Kristus som gör oss fria och som förenar oss till sin försonande gemenskap”.⁵⁶ I bred bemärkelse berörs alltså både helande och försoning på ett såväl individuellt som kollektivt sätt. Som följd av människans syndabenägenhet beskrivs hennes situation som självcentrerad både i förhållande till Gud och till medmänniskor och att det leder till ”smärta, förvirring och ensamhet ... också ofta antisociala beteenden”.⁵⁷ I sammanhanget uppmanas till ett profetiskt

⁵¹ <https://lausanne.org/sv/lausannedeklarationen/lausannedeklarationen>, punkt 3.

⁵² <https://lausanne.org/sv/lausannedeklarationen/lausannedeklarationen>, punkt 5.

⁵³ Detta tydliggörs i *Manilamanifestets* korta introduktion, se online: <https://lausanne.org/sv/statement/manilamanifestet>.

⁵⁴ Se Göran Janzon, ”Lausannerörelsens kongresser från 1974 till 2024”, i Edsinger och Janzon, *Goda nyheter*, 19–36 (25).

⁵⁵ I min analys finns sådana aspekter i grundsatser 6, 8, 9, 11, 13, 15, 17, 20 och 21.

⁵⁶ <https://lausanne.org/sv/statement/manilamanifestet>, A.4.

⁵⁷ <https://lausanne.org/sv/statement/manilamanifestet>, A.1.

fördömande av allt som inte är förenligt med Guds rike, exemplifierat av "institutionaliserat våld, politisk korruption, alla former av exploatering av människor och av jorden, underminerandet av familjen, abort på begäran, narkotikahandeln och missbruket av mänskliga rättigheter".⁵⁸

Bilden av människan som syndare innebär dock inte att hon som Guds avbild inte skulle vara kapabel att visa godhet och ha kärleksfulla relationer. För att få frälsningens gåva är dock människan i behov av bekännelse av synd, förlåtelse och omvändelse. Det gäller för både rika och fattiga. I dessa beskrivningar finns aspekter som, om man läser välvilligt, pockar på behov av enskilda möten med stöd, vägledning och själavård som bidrar med helande och upprättelse i människors liv. Vid en mer kritisk läsning, dragen till sin spets, skulle man kunna tolka helande som något som i grunden betyder att bli kristen och att utan den kristna omvändelsen finns i princip inget helande. I det fallet skulle kristet socialt arbete förflyttas till att bli ett medel i evangelisationens tjänst snarare än att vara en integrerad del av evangeliet. Sådan upplevs dock inte intentionen vara.

I *Manilamanifestet* bekänns att kyrkan inte har tagit den fattiga världens situation av fattigdom, lidande och förtryck på allvar. Kyrkan har med andra ord underlåtit att utifrån Guds rike och evangeliets natur "vara engagerade i kärleksfull tjänst och ... engagera oss i dess krav på rättvisa och fred".⁵⁹ Att den västerländska kyrkan är fattig på andra sätt är dock inte lika uppmärksammat när det konstateras att kyrkans generella försoningstjänst har brustit.

Den fjärde underavdelningen av del A har rubriken "Evangeliet och socialt ansvar" och utgår från tanken på Guds rike och Jesus tjänst. Där sägs:

Vi är idag kallade till en liknande integrering av ord och handlingar. I en anda av ödmjukhet är vi kallade att predika och undervisa, att vårda de sjuka, att mätta de hungriga, att visa omsorg för de fångslade, att hjälpa

⁵⁸ <https://lausanne.org/sv/statement/manilamanifestet>, A.4.

⁵⁹ <https://lausanne.org/sv/statement/manilamanifestet>, A.4.

missgynnade och handikappade och att befria de förtryckta ... vittnesbörd och tjänst är oskiljaktiga.⁶⁰

Textens budskap handlar om att identifiera, exemplifiera och motivera de troende att låta sig involveras i att förändra sociala missförhållanden. I sammanhanget finns också försiktiga förslag om att

ödmjukt sätta sig in i andra människors situationer, att identifiera sig med deras sociala verklighet, deras sorg och lidande och deras kamp för rättvisa gentemot förtryckande makter.⁶¹

Dessa formuleringar kommer definitivt i närheten av konkreta diakonala och själavårdande handlingar, både i förhållningssätt och i handling, trots att en sådan stig inte pekats ut eller specificeras. Att sätta sig in i andra människors situation tillhör utmaningen för såväl predikanten i en mer kollektiv allmän själavård, som den som agerar i diakoni och enskild själavård. Att verka för förändring i sociala missförhållanden kan absolut vara en del av diakonins och även själavårdens aktivt profetiska agenda.⁶² Här närmar sig *Manilamanifestet* evangeliets sociala dimensioner på ett mer påtagligt sätt, även om satserna fortfarande är förhållandevis svepan- de.

Del B handlar om "Hela kyrkan" – budskapsbäraren. Här talas om Gud som den främste evangelisten, den andliga kampen mot ondskan genom Ordet och Anden och att kyrkans olika gåvor ska användas i arbetet. Här ges också exempel på olika platser där vittnesbördet om Jesus kan delas. Det betonas att allt Guds folk har en kallelse från Gud att delta i uppgiften. Det är i del B, om kyrkans tjänst, som man kan ana att diakoni och själavård kan utgöra verktyg för att ge evangeliet kropp – även om orden inte finns med. Konkretionen är principiell snarare än konkret. Evangeliets trovärdighet knyts till en visad kärlek människor emellan – viljan att förlåta varandra och tjäna varandra i ödmjukhet – "en barmhärtighetstjänst för behövande".⁶³ Texterna sätter ord på att det finns diakon-

⁶⁰ <https://lausanne.org/sv/statement/manilamanifestet>, A.4.

⁶¹ <https://lausanne.org/sv/statement/manilamanifestet>, A.4.

⁶² Grevbo, *Sjelesorg*, 39, 44–45.

⁶³ <https://lausanne.org/sv/statement/manilamanifestet>, B.7.

ala och själavårdande uppgifter att göra; att delta i den andliga kampen för att sätta människor fria ”från satans slaveri”.⁶⁴ Därför behöver de troende motiveras att växa i kristusmognad så att de kan använda sina gåvor och leva etiskt. Relativt klassiska exempel ges på utmanande områden där kristna behöver hjälpa varandra till godandel – som att hantera sin sexualitet och relationerna i äktenskap och familjen.⁶⁵ Detta, menar man, bidrar till att vittnesbördet om Jesus Kristus får integritet.⁶⁶

Del A visar att evangeliet behöver social konkretion och del B att denna konkretion behöver leta sig in i livets och samhällets olika områden genom kyrkans försorg. Dokumentet kommer dock till korta i hur uppgifterna ska genomföras, utöver uppmaningen att ”vittna om Kristus”. Det är det som inte sägs som gör att dokumentet kan kritiserats, både vad gäller diakoni i allmänhet och själavård i synnerhet. Å ena sidan påkallas uppmärksamhet till att evangeliet till sitt innehåll är socialt, å andra sidan är det som att man stannar halvvägs vad gäller frågan om ”hur”. Då nämns enbart att den lokala församlingen skall vara ett redskap och ett exempel på en mänsklig gemenskap som konkretiserar rättfärdighet och fred. Det närmaste man kommer är att församlingar gärna kan vara involverade med andra organisationer när det gäller ”samhällstjänst” och använda sig av ”värdefull specialkunskap” som dessa har.⁶⁷

Manilamanifestet tar alltså ett betydande steg vidare från *Lausanne-deklarationen*, men bedöms stanna halvvägs. I kommentarerna från kongressens svenska deltagare nämns bland annat att det i ”relation till deltemat ’Hela evangeliet’ fanns en kreativ spänning mellan teologi och strategi, mellan evangelisation och socialt ansvar, och mellan Ordets förkunnelse och Andens verk”.⁶⁸ Frälsningsofficeren Anna Hannevik, som kommenterar detta, pekar på att

⁶⁴ <https://lausanne.org/sv/statement/manilamanifestet>, B.5.

⁶⁵ <https://lausanne.org/sv/statement/manilamanifestet>, B.6.

⁶⁶ <https://lausanne.org/sv/statement/manilamanifestet>, B.7.

⁶⁷ <https://lausanne.org/sv/statement/manilamanifestet>, B.8.

⁶⁸ Janzon, ”Lausannerörelsens kongresser”, 27.

socialt deltagande, social förståelse och socialt ansvar måste gå hand i hand med handling där det behövs. Och handlingen kanske inte bara beror på omgivningen, vad som krävs och vad som kan göras.⁶⁹

För egen del bidrog deltagandet i kongressen med en öppning för att se hur det kristna evangeliets sociala aspekter är direkt kopplade till Jesus Kristus och Guds rike, dock inte med konkret hjälp med att hålla ihop den evangeliserande insatsen med att betjäna människor i deras mångfaldiga nöd genom till exempel själavård.

Vid en sammanfattning genom Clebsch och Jaekles raster framträder en tydligare bild av kristet socialt arbete där aspekter av helande, stöd, vägledning och försoning finns invävt i texterna. Som helhet fokuseras evangelisations- och missionsuppdraget, och därför får också de helande, uppehållande, vägledande och försonande aspekterna en kanske alltför snabb och självklar hänvisning till att få syndernas förlåtelse och växa som kristen. Texterna är mer indirekta i anspelningarna på diakoni eller själavård genom olika typer av tjänst för socialt arbete som kan hjälpa människor i deras brottningskamper på olika plan – både i kyrkan och i mötet med människor som inte bekänner sig till Kristus. Dokumentet klargör att ”vittnesbörd och tjänst är oskiljaktiga”.⁷⁰ Däremot sägs inte något om behov av helande för den som genomgått abort, hur stöd ser ut för den som har varit tvungen att fly, behovet av vägledning för den som brottas med sexualitet eller vikten av försoningsarbete för den som blivit förskjuten av sin släkt eller de som har svårigheter i familjen. Om evangeliet är ”helt” borde det per definition inbegripa att kyrkan låter sig möta människor i livets alla utmaningar och skapar resurs för detta. Det torde vara människor med sådana erfarenheter som kyrkan önskar nå.

Det kan noteras att några år innan Manilakonferensen 1989 publicerade John Stott 1984 en egen sociallära.⁷¹ Frågan är om han inte fick till-

⁶⁹ Anna Hannevik, ”Evangelisation och socialt ansvar”, i *Till hela världen – på Kristi sätt*, redigerad av Göran Janzon och Walter Persson (Uppsala: Svenska Missionsrådet, 1990), 153–155 (155).

⁷⁰ <https://lausanne.org/sv/statement/manilamanifestet>, A.4.

⁷¹ John R. W. Stott, *Issues Facing Christians Today: A Major Appraisal of Contemporary Social and Moral Questions* (Basingstoke: Marshall, Morgan, and Scott, 1984).

räckligt gehör för att konkretisera de sociala frågorna i Manila, eller om han hoppades att de konkreta stegen skulle komma av sig självt – som konsekvens av *Manilamanifestet*?

KAPSTADSÖVERENSKOMMELSEN

I det svenska förordet till *Kapstadsöverenskommelsen* citerar dåvarande generalsekreteraren för Svenska Evangeliska Alliansen (SEA) Stefan Gustavsson en av Lausannerörelsens ledare Lindsay Brown, som sagt att *Kapstadsöverenskommelsens* essens handlar om ”att vara evangeliskt kristen är att vara en människa präglad av evangeliet”.⁷² Dokumentet, som är betydligt mer omfattande än både *Lausannedeklarationen* och *Manilamanifestet*, fördjupar frågan om hur evangeliet integreras med dess sociala aspekter genom bland annat en betoning på ”lidelsen i vår kärlek”.⁷³

I likhet med tidigare dokument konstateras i den första delen, som benämns som en ”trosbekännelse”, att mission, delandet av evangeliet om Jesus Kristus i Andens kraft, lokalt och globalt, är det centrala. Det är ett verk av den helige Ande vilken genom sin frukt gör en människas liv attraktivt och i sin tur bidrar till att människan med integritet kan dela de goda nyheterna om Kristus.⁷⁴

Utsagorna liknar här de i *Manilamanifestet* om att ”Gud anbefaller hela Guds folk ... att återspegla Guds kärlek och rättvisa genom praktisk kärlek och rättvisa mot de fattiga och nödlidande”.⁷⁵ Man tar steget vidare när det påstås att det inte räcker att visa medlidande utan ”att vi skipar rättvisa genom att avslöja och bekämpa allt som förtrycker och utnyttjar de fattiga”⁷⁶ – ett arbete som ingår i den andliga kampen i Andens kraft.

⁷² Förordet finns i den tryckta versionen av översättningen Mats Wall (övers.), *Cape Town Commitment: Kapstadsöverenskommelsen* (Stockholm: SEA, 2011), 10. Samma text finns också att läsa online, då utan det svenska förordet, och med annan sidnumrering: https://www.sea.nu/wp-content/uploads/2018/08/Cape_Town_Commitment_svensk_version.pdf. I denna fotnot är sidnummer till den förstnämnda. I hänvisningarna som följer citeras den sistnämnda.

⁷³ Detta citat återkommer som en av inledningens rubriker i Wall, *Kapstadsöverenskommelsen*, 9.

⁷⁴ Wall, *Kapstadsöverenskommelsen*, 16 (1.5.C).

⁷⁵ Wall, *Kapstadsöverenskommelsen*, 20 (1.7.C).

⁷⁶ Wall, *Kapstadsöverenskommelsen*, 20 (1.7.C).

På grund av missionens holistiska karaktär uppmanas därför missionens och evangelisationens bärare att ge uttryck för "kärlek och omvändelse på alla livets områden" så att evangeliets sociala och evangelisatoriska aspekter integrerade "vittnar om Jesu Kristi förvandlande nåd".⁷⁷ Här tydliggörs en profetisk diakonal tanke för församlingen att förverkliga.

I dokumentets andra huvuddel presenteras ett "handlingsprogram"⁷⁸ – prioriterade utmaningar för den världsvida kyrkan. Genom sex teman förklaras vad det innebär att "vittna", "bygga Kristi fred", "leva ut Kristi kärlek", "förstå Kristi vilja", "kalla Kristi kyrka tillbaka till ödmjukhet, redlighet och enkelhet", samt "samarbeta".⁷⁹ Tanken är att om man förstår hur Guds kärlek är beskaffad och vad kärleksrelationen med denne Gud innebär för efterföljelsen till Jesus Kristus så öppnas vägen för en potentiellt starkare relation till sociala insatser.

I det första temat konstateras att utifrån att Kristus är sanningen har kristna uppgiften att som sanningens folk "vittna" om honom. En del av den kristna gemenskapens sanningspatos handlar om att respektera alla människors unika värde. Kyrkan uppmanas därför till en "holistisk praktisk omsorg som förenar de fysiska, känslomässiga, relationsmässiga och andliga aspekterna av vad det innebär att vara människa".⁸⁰ Här antyds områden som står diakoni och enskild själavård nära. Kyrkans diakoni och själavård har sina rötter i Guds holistiska skapelse, omsorg och frälsning. I de fyra stickorden fysisk, känslomässig, relationsmässig och andlig kan med lätthet innefattas sjukvård, diakoni, själavård och terapeutiska verksamheter utifrån att kyrkan också inbegriper människans andliga behov i arbetet.

I det andra temat, om att "bygga Kristi fred", konstateras att det inte går att skilja försoning med Gud från försoning med varandra.⁸¹ Därför

⁷⁷ Wall, *Kapstadsöverenskommelsen*, 26–27 (I.10.B).

⁷⁸ Wall, *Kapstadsöverenskommelsen*, 5; jfr Edsinger och Janzon, *Goda nybeter*, 31: "en handlingsplan (trons konsekvenser)".

⁷⁹ Janzon, "Lausannerörelsens kongresser", 32.

⁸⁰ Wall, *Kapstadsöverenskommelsen*, 32 (I.1.6.D).

⁸¹ Wall, *Kapstadsöverenskommelsen*, 33 (II.1).

uppmannas de troende att verka för fred, söka försoning mellan etniska grupper och att aktivt vända sig från att själv medverka i något som bidrar till våld eller förtryck i olika sammanhang. Vid etniska konflikter föreslås att evangeliet kallar kyrkan att omfatta evangeliets försonande kraft och undervisa i enlighet därmed, att anlägga en försonlig livsstil, samt att vara vägvisare och hoppets bärare.⁸² Med eftertryck uppmannas i dokumentet till att söka Guds fred för en brusten värld.⁸³ Den relativa distans mellan evangeliets evangeliserande och sociala dimension som tidigare dokument gav uttryck för, är i *Kapstadsöverenskommelsen* betydligt överbryggad. Det finns även ett utrymme för att människor kan betjänas i sin sociala belägenhet för sin egen skull, det vill säga även om de inte står nära att acceptera evangeliet till frälsning.

Under det femte temat kallas kyrkan alltså till ödmjukhet, redlighet och enkelhet, vilket bland annat exemplifieras av olika etiska ställningstaganden. Kyrkan uppmannas att exempelvis överlåta sig till att arbeta för att "stärka trofasta äktenskap och sunda familjer"⁸⁴ och "stå emot alla former av förvänd sexualitet".⁸⁵ Enda gången ordet "själavård" används i någon form är i diskussionen om framgångsteologins tragiska framfart och konsekvenser. Här skriver man att "vi sörjer över att denna undervisning skadar så många kyrkor andligt och själavårdsmässigt".⁸⁶ De sociala ställningstaganden som evangelikala uppmannas till är allt för ofta att "stärka", "uppmuntra", "stå emot", och försöka "förstå".⁸⁷ Tanken förs till ett slags kyrkans förebyggande och upplysande arbete genom apologetik och sociala undervisning för att genom dessa redskap hindra

⁸² Wall, *Kapstadsöverenskommelsen*, 35–36 (II.2.C–E).

⁸³ I avsnittet inkluderar detta att verka mot etniska konflikter (II.2), slaveri och människohandel samt fattigdom (II.3), att verka för Kristus fred för människor med funktionshinder (II.4), för människor som lever med HIV (II.5) samt en lidande skapelse (II.5/II.6). I den svenska översättningen online saknas avsnittet om HIV, vilket innebär att det om en lidande skapelse är II.5, jfr det engelska originalet online: <https://lausanne.org/statement/ctcommitment>.

⁸⁴ Wall, *Kapstadsöverenskommelsen*, 51 (V.2.B.1).

⁸⁵ Wall, *Kapstadsöverenskommelsen*, 51 (V.2.B.3).

⁸⁶ Wall, *Kapstadsöverenskommelsen*, 54 (V.5).

⁸⁷ Wall, *Kapstadsöverenskommelsen*, 51 (V.2.B).

spridningseffekter genom obiblisk lära och vandel bland kristna. Varje tema härleds praktiskt ur bibelförankrade resonemang och konkretiseras så att de på olika sätt utgör en slags praktisk etisk kulturkritik. Exempel på sådan kritik ges mot hedersförtryck, exploatering av barn, girighet, sexuell lösaktighet och sexuella relationer utanför äktenskapet. I stället uppmanas till att ge stöd till änkor, barnlösa, att hedra äktenskap mellan en man och en kvinna, och så vidare. Som avslutning uppmanas kyrkan att radikalt lyda och följa Kristus också i en tjänst av försoning för att nå det viktigaste uppdraget: "att göra alla folk till lärjungar".⁸⁸

Tidigare har påpekats att det som inte sägs är mer anmärkningsvärt än det som sägs. Texten vänder aldrig på perspektivet utifrån att församlingen med självklarhet har att möta och härbärgera människor som i möte med evangeliet är djupt präglade av sin kulturs mönster. Dessa mönster kan sannolikt beskrivas som spår av det som dokumentet uppmanat till att förhindra – sexuell lösaktighet, girighet, dysfunktionella familjemönster, och så vidare. Det innebär att beskrivningen är endimensionell när texten stannar vid frälsningen genom Guds nåd eller som bäst tvådimensionell när den stannar vid frälsning och uppmanar till kristen lydnad. En tredje dimension skymtas, men uttalas i princip inte – den att kyrkans diakoni och själavård behöver vara inställd på att hjälpa den sårade och slitna människan i hennes brottningskamp. Processerna att erövra kroppsligt, känslomässigt, relationellt och annan typ av helande kan vara tunga och långa – i perspektivet "redan nu men ännu inte". Vad det skulle kunna innebära att kyrkan utgör en relevant plats och fristad för att ärligt med det kristna evangeliet som kontext möta sina frestelser, sår, begär och allehanda utmaningar som enskild, som par och som familj, adresseras inte. Ovan har konstaterats att själavården – och diakonin – bär på kallelsen till ett flerdimensionellt helande, stödjande, vägledande och försonande arbete. Dessa perspektiv lyser i hög grad med sin frånvaro även i detta dokument.

⁸⁸ Wall, *Kapstadsöverenskommelsen*, 60.

Vid en närläsning av texterna i ljuset av Clebsch och Jaekles självavårdande dimensioner är den helande och försonande funktionen fortfarande primär och leder i riktning mot att bli upprättad i gemenskapen med Gud. Resonemanget integrerar emellertid evangeliets sociala dimensioner på ett betydande sätt med den frälsande. Stöd och vägledning breddas från att mestadels handla om den troende människans helgelse till att i kärlek stödja och vägleda människor i olika typer av livets mänskliga dilemman, brottningskamper och orättfärdiga situationer – inklusive där människor letts fel och skördar konsekvenser av det. Den självavård och diakoni som konkretiseras tydligast är en dimension av försoningens ämbete där sociala strukturer och politiska mörker utmanas. Avsikten är att leda människor rätt, stödja och vägleda dem som hamnat i kläm och hjälpa dem att försonas med Gud och medmänniskor.

DISKUSSION OCH TENTATIVA SLUTSATSER

Lausannerörelsen och de dokument som granskas i den här artikeln speglar ett spänningsfält som ger kontext till rörelsens formande och de första kongresserna. Å ena sidan skymtar en vilja att forma en progressiv agenda fram, ett momentum och en kraftfull motor för evangelisationsuppdragets genomförande som innebär att interna hinder behöver röjas undan för evangeliets sak. Å andra sidan vill man markera gränser. Utan att kompromissa sin evangelikala teologi markeras mot fundamentalismens dogmatiska stelbenthet liksom mot den teologiska liberalismens utslätade och socialt inriktade evangelium.

Lausannerörelsen önskade från starten vara en konstruktiv kraft utifrån tron på evangeliets inneboende karaktär, Bibelns trovärdighet och synen på vem Kristus är. I stället för att dra sig undan kulturen ville man låta evangeliet aktivt influera den genom att spegla evangeliets sociala sidor i samhället.

Sett över de 50 år som rörelsen firade 2024 är det uppenbart att dokumenten förändrats vad gäller hur evangeliets sociala uttryck beskrivs.

1974 löper evangeliets evangeliserande och sociala spår parallellt utan att riktigt nå varandra. Via Grand Rapids-rapporten når spåren fram till varandra år 1989 i Manila och beskrivs som två dimensioner av samma evangelium.⁸⁹ 2010 års *Kapstadsöverenskommelse* är sedan det dokument som mest explicit beskriver evangeliets sociala väsen genom att betona utflödet av kärleken från Guds väsen till hela människan. Hela den andra delen av överenskommelsen är ett uppprop till handling. Handlingsplanen bidrar därmed på ett logiskt sätt till att utveckla *Manilamanifestet*. Vittnesbördet om Kristus knyts ihop med hur man kan vara en rakryggad kristen och vara engagerad i att ge stöd åt både den enskildes och gruppens frihet och på så sätt spegla den Gud som skapat dem för att vara hans avbild i världen. Evangeliets sociala aspekter kan utifrån dessa texter förväntas ta sig naturliga uttryck där enskilda kristna och den lokala församlingen finns. På så sätt når det integrerade evangeliet både den kristus-troende och människan som ännu inte lärt känna friheten i Kristus. Sett med själavårdsperspektiv är omsorgen inte bara vänd inåt församlingen utan kan också rikta sig till människor som inte identifierar sig med den.

Spänningarna i rörelsen har därmed lösts på ett principiellt plan, och formuleringarna är noggranna. Men även i *Kapstadsöverenskommelsens* presentation har formuleringarna svårt att nå konkretion. Trots att det uppmanas till handling tenderar formuleringarna att något slirande stanna vid breda uppmaningar och varningar. De diakonala och själavårdande handlingarna finns inte konkret beskrivna – oaktat att termerna saknas. Man beskriver inte vad kyrkan mer exakt ska göra i mötet med de sårade och hur den ska hantera dem som tagit skada av synden, den gudsfrånvända kulturen och lidit skeppsbrott fysiskt, emotionellt, relationellt, socialt och andligt. Det är som om det finns en kvarvarande rädsla att fångas av det sociala evangeliets ensidighet om den diakonala och själavårdande

⁸⁹ Den svenska Lausannekommitténs ordförande Göran Janzons, "Manillakongressen: En ellips med två poler", i idem och Persson, *Till hela världen*, 76–82 (80), bedömning är att den helhetssyn som utvecklades i Grand Rapids kom att bidra till den utveckling som fick genomslag i *Manilamanifestet*: "En sådan helhetssyn leder till en 'inkarnerad evangelisation' där man inte bara talar till människor på distans utan kan vittna utifrån en delad livsverklighet och förtroendefulla relationer".

agendan skrivs fram. Varför tycks då den evangelikala rörelsen inte kunna hantera dessa frågor med bevarad identitet i tryggt engagemang?

Om man betraktar skrivningarna ur perspektivet *församlingsinriktad* respektive *enskild* själavård faller ljuset övervägande på det förra. På ett sätt harmonierar Lausannerörelsens beskrivningar med en klassisk själavårdssyn där församlingens kollektiva agenda med människans räddning och helgelse är i centrum. Fram till tidigt 1900-tal var den enskilda själavården primärt inriktad på vägledning och korrigering.⁹⁰ Sett ur det perspektivet blir betoningen på människans omvändelse och andliga väl något mer begriplig, och även hur evangeliets sociala dimensioner kontextualiseras utifrån dokumentens missionella strävan. Om så är fallet framstår dock att rörelsen saknar viktiga pusselbitar när det gäller diakonal och själavårdande förståelse för att kunna ge sina anhängare god hjälp i det tjugoandra århundradet.

Även om det inte framgår att det existerar någon principiell skepsis till sociologiska verktyg, psykoterapi eller själavård som gör bruk av psykologi är det inte otänkbart att det finns en underliggande oro för att de sociologiska och psykologiska vetenskaperna ska underminera evangeliets ställning bland de troende.⁹¹ Är man rädd att själavården genom en sekularisering skulle vridas om från att möta och hjälpa människor utifrån ett teologiskt genomsyrat paradigm till ett sekulärt och teologiskt liberalt paradigm, helt inriktat på emotionell hälsa? Eftersom diakonin och själavården per definition har sina rötter i kristen teologi och kyrkans liv,⁹² och båda till sitt väsen är förankrade i Guds räddning och upprättande till helhet, är det självklart viktigt att vaka över själavårdens själ.⁹³ Risken för dikeskörningar finns där. Den kan bli förandligad och borttappad i att endast fokusera på människors andliga väl eller sekulariserad och borttappad

⁹⁰ Se Sundberg, *Introduktion*, 79–122, samt idem, "Själavårdens utveckling".

⁹¹ I engelskspråkig litteratur beskrivs ofta själavården utifrån en skala beroende på fokus och kompetens, från "pastoral care", via "pastoral counseling" till "pastoral psychotherapy" (se Sundberg, *Introduktion*, 20–21).

⁹² Se diskussionen i Sundberg, *Introduktion*.

⁹³ Se Esbjörn Hagberg, "Förord", i *Att öppna ett slutet rum: Själavård och ekklesiologi*, redigerad av Jonas Idestrom och Gunilla Löf Edberg (Stockholm: Verbum, 2018), 9–10.

i den sekulära psykoterapins agenda. Tendensen i dokumenten är att Lausannerörelsen dras mot den förra.

Läsningen av Lausannedokumentet med själavårdens pastorala funktioner som raster visar att det "helande" och den "försoning" som betonas är inriktad på människors räddning och andliga väl. Det ligger i linje med dokumentets huvudsakliga fokus. En bibelförankrad förståelse av helande är dock mer holistisk än så, vilket också diakonins och själavårdens ärende visar.⁹⁴ Den helande dimensionen tenderar alltså att i värsta fall ha en endimensionell skepnad i dokumentet eftersom människors upprättade relation till och växt i Kristus betonas så starkt. I bästa fall verkas för helande och försoning när det gäller kyrkans verksamhet i samhället för att bringa "rättvisa"⁹⁵ och verka för fred,⁹⁶ samt i viss mån stötta äktenskapsrelationer. Helandets bredd och aktörernas mångfald speglas alltså inte i dokumentet.

Här och där i de olika dokumenten berörs orättfärdighet och förtryck, vilket kan förstås innebära vikten av att både församlingar och enskilda människor engagerar sig i att stödja dem som far illa i sammanhangen. Antingen indirekt, in i förtryckarregimer, eller direkt, till utsatta. Den specifikt stödjande diakonala eller själavårdande insatsen berörs på detta sätt indirekt men inte uttryckligen och direkt.

I Grand Rapids-rapporten konstateras att det sociala ansvaret handlar om mer än en evangelisationens frukt. Det är en naturlig del av det kristna livet att göra gott (med hänvisning till Tit 2:14; Ef 2:10; Jak 2:14–26) och detta behöver aktivt undervisas om i kyrkan.⁹⁷ Med perspektiv på själavårdens pastorala uppgifter lämnas åter den vägledande dimensionen helt till kyrkan som kollektiv som förkunnande och undervisande gemenskap. Dessutom betonas den enskildes liv och personliga exempel.⁹⁸ Den enskilda vägledningen, både i form av själavård när helgelsen hakar upp

⁹⁴ Se John Wilkinson, *The Bible and Healing: A Medical and Theological Commentary* (Edinburgh: Handsel, 1998).

⁹⁵ <https://lausanne.org/sv/statement/manilamanifestet>, B.5.

⁹⁶ Wall, *Kapstadsöverenskommelsen*, 33–38 (II.1–5).

⁹⁷ Stott, *Evangelism*, 22.

⁹⁸ Se till exempel Wall, *Kapstadsöverenskommelsen*, 33–38 (II.1–5).

sig, eller i form av enskild andlig vägledning när behovet av detta finns, saknas. Möjligen kan omnämnandet av ordet själavård i trosförkunnelsens sammanhang relateras till en vägledande själavårdsaspekt.⁹⁹ Även när det gäller problematik med sexualitet, makt, framgång och girighet uppmanas som bäst till att skapa ”öppnare samtalsklimat”,¹⁰⁰ ”förmedlande av normer”,¹⁰¹ strävan efter att vara ”gott föredöme”¹⁰² och ”stå emot” förvänd sexualitet.¹⁰³ Mellan raderna kan det antas existera enskilda själavårdande möten, men inte i form av bearbetning av problematik och på så sätt vägledning och uppehållande stöd. Kanske är det ändå karaktäristiskt att den skrift som gav särskild vägledning i sociala frågor, rapporten från Grand Rapids, ägnar sjutton av sextiofem sidor åt ”riktlinjer för handling”.¹⁰⁴ Där läggs tyngdpunkten på att människors behov behöver fyllas och att orsaker till att behov inte möts behöver undanröjas. I ett avsnitt konkretiseras stödet genom att fokusera på församlingens uppgift att ”förse” sitt folk med kraft och mod genom Anden så att de kan möta

social, physical and emotional as well as spiritual needs, contribute to the well-being of society as well as of the church and authenticating the Gospel, draw unbelievers to Christ.¹⁰⁵

Här läggs alltså det kristna sociala stödet på enskilda kristna snarare än kyrkans konkreta verksamheter och specifika insatser. Det mest konkreta utöver evangelisatoriska satsningar uttrycks på följande sätt:

In addition, the church needs social service groups. One may organize literary classes with an ethnic minority, another may visit senior citizens or hospital patients or prison inmates, another may initiate a development project in a local slum area, or found a co-operative with the poor, or a club with delinquent youth, while another may offer citizens' advice or

⁹⁹ Wall, *Kapstadsöverenskommelsen*, 54 (V.5).

¹⁰⁰ Wall, *Kapstadsöverenskommelsen*, 51 (II.2.A.1).

¹⁰¹ Wall, *Kapstadsöverenskommelsen*, 51 (II.2.A.2).

¹⁰² Wall, *Kapstadsöverenskommelsen*, 51 (II.2.A.3).

¹⁰³ Wall, *Kapstadsöverenskommelsen*, 51 (II.2.B.3).

¹⁰⁴ Stott, *Evangelism*, 43–61.

¹⁰⁵ Stott, *Evangelism*, 53.

legal aid to those who cannot afford to pay for it. Again, the possibilities are almost limitless.¹⁰⁶

Den fjärde aspekten av själavårdens pastoral uppgifter handlar om försoning. Tidigare har relationen till Gud lyfts fram, men också behovet av försoning och rättvisa mellan människor. Uppskattningsvis är försoning den uppgift som uppmärksammas mest tillsammans med helande utifrån just gudsrelation, fattigdom och förtryck i världen. Dokumenten ger föga riktning vad gäller att hjälpa den som blivit utsatt och brottas med försoningens och förlåtelsens utmaningar efter att ha farit illa, oavsett om det är till följd av förtryck i nära relationer eller en repressiv regim i sitt hemland. Texterna stannar också här med uppmaningar och principiella uttalanden.

Frågan kan avslutningsvis ställas varför själavården i dess olika former inte har inkluderats i Lausannedokumenten på ett mer explicit sätt. Avsikten fanns ju från Lausannerörelsens begynnelse att genom kyrkan myndiggöra trons folk så att de ska kunna verka inom samhällets olika arenor som evangeliets budbärare. När man rett ut att evangeliet är ett och detsamma – innehållande både frälsningens budskap om syndernas förlåtelse och omsorgens goda nyheter – är det förvånade att så få ytterligare konkreta steg tagits i de senare kongresstexterna. Att till exempel utmana och uppmana omsorgens folk, oavsett om deras arbetsdomän är inom kyrkan eller i samhällets tjänst i stort, att tänka igenom och använda sin kompetens för evangeliets skull – oavsett om man är själavårdare, diakon, psykoterapeut, familjerådgivare, psykiater eller liknande, skulle inte varit konstigt.¹⁰⁷ Att det skulle ske respektfullt och inom ramarna för vederbörandes professionalitet är självklart. John Stott hade i hög grad tillgång till många sociala verktyg när hans bok *Issues Facing Christians Today* publicerades 1984. Är detta därmed att ses som en evangelikalismens blinda fläck, eftersom denna resurs och stödjande arsenal inte gjorts mera synlig? Ovan har diskuterats ett antal möjliga skäl eller möjliga

¹⁰⁶ Stott, *Evangelism*, 55.

¹⁰⁷ Indirekt hänvisas i *Kapstadsöverenskommelsen* till sådana insatser under rubriken "Sanningen om arbetsplatsen" (Wall, *Kapstadsöverenskommelsen*, 29–31 [I.3]).

delsvar. Kanske någon argumenterar att dokumenten måste hållas på ett principiellt och abstrakt plan. Om man vill mobilisera människor och skapa en agenda som appellerar till enskilda människor och kyrkan som helhet räcker det dock inte med övergripande idéer och principiella uppmaningar. Planen måste också fyllas med konkret innehåll, och i detta fallet så brett som möjligt, för att fullfölja Lausannerörelsens intention.

Diakoni och själavård äger i sig den potential och de verktyg som gör att människor i Lausannerörelsens anda skulle kunna verka i skärningspunkten mellan kyrkans inåtriktade fokus och hennes generösa, vänliga och otvungna utåtriktade fokus – en själavård som i kyrkans namn erbjuder evangelium primärt som en indirekt fri gåva i sina omsorgshandlingar men också är beredd att dela de goda nyheterna när efterfrågan uppstår.

SAMMANFATTNING

I denna artikel har avsikten varit att analysera hur de sociala diakonala perspektiven i allmänhet och själavård i synnerhet speglas i Lausannerörelsens centrala kongressdokument. Ett visst fokus har också riktats på hur texterna hanterar den historiska ambivalens som den evangelikala rörelsen har visat mellan kyrkans evangeliserande och social-diakonala, själavårdande arbete. Resultatet av analysen visar på en förändring över tid i Lausannerörelsens historia. Rörelsen hade från början en ambition och ett uppenbart intresse att låta sociala frågor finnas med. En tydlig ambivalens i *Lausannedeklarationen* ledde via en konsultation fram till betydande genomslag i *Manilamanifestet*. Dock fördes här primärt ett teoretiskt och principiellt resonemang, trots att det konstateras att evangeliet i sig bär en dimension av sociala uttryck.

Kapstadsöverenskommelsen kom så med en mer konkretiserad agenda. Evangeliets sociala aspekter får här en mer framskjuten och välintegrerad plats. Utmaningen till efterföljelse och lydnad på detta område blir dessutom mer accentuerat. Kyrkans centrala verksamhet på det sociala området nämns dock inte explicit. Dokumenten kommer därmed endast halvvägs och bibehåller en ambivalens vad gäller konkretion. En förklaring till det-

ta är att de sociala uttrycken tenderar att sväljas av Lausannerörelsens övergripande agenda om människors frälsning.

Sett med Clebsch och Jaekles raster på själavårdens pastoral funktioner saknas en konkret beskrivning av själavård. De indirekta beskrivningarna går i stället via församlingens arbete i och genom individers liv i världen. Helande handlar här, liksom försoning, främst om att räddas till gemenskap med Gud genom syndernas förlåtelse och helgas genom den helige Andes verk. Därför uppmanas troende att vara redskap i sin omgivning och verka för fred. Uppmaningarna till uppehållande stöd genom församlingens arbete handlar om att stärka de troende samt indirekt arbeta för människor som lever under orättfärdiga och förtryckande förhållanden. Vägledning kan enligt texterna primärt knytas till församlingens undervisning och förkunnelse. Tanken är att människor genom vägledning ska mogna så att de kan använda sina gåvor och på ett barmhärtigt sätt känna med människor och nå ut till dem på ett socialt omsorgsfullt sätt. Försoningens dimension ligger nära vad som ovan skrivits om helande, men beskrivs primärt som hjälp till människor i svåra situationer i samhället. Här finns texter som i korthet berör allt från par och familjerelationer till människor som befinner sig under samhällets förtryck eller i fattigdom.

Evangelikala församlingars själavårdstänkande i Sverige har historiskt haft ett inåtriktat fokus där människors frälsning, de troendes andliga hälsa och församlingens renhet varit central.¹⁰⁸ Att vända sig utåt har därmed exklusivt handlat om att engagera sig i evangeliserande och missionerande uppgifter. I den internationella missionen har sjukvården och sociala projekt ofta funnits med, men sällan uttalade själavårdsprojekt. I både Sverige och utomlands har församlingsplantering måhända haft sociala aspekter, men mig veterligen inte specifikt inkluderat sådana där enskild själavård har betonats. Det själavårdande arbete som kyrkan potentiellt skulle kunna bidra med i skärningpunkten mellan kyrkan och samhället har ofta negligerats. Öppningarna i *Manilamanifestet* och *Kapstadsöverenskommelsen*

¹⁰⁸ Se Sundberg, "Själavårdens utveckling".

melsen ger underbyggnad och argument för att det ingår i församlingens kallelse. Men utöver en agenda behövs konkretion.